

Bu ülkeler kesim-imha ve yaygın tarama ile hastalığı söndürmüşlerdir. Hastalığın kaynağı henüz tespit edilememiştir. Afrika kıtasında O, A, SAT1 ve SAT2 serotipleri salgınlara yol açmaktadır. Ortadoğu, Hindistan ve Uzakdoğu'da ise O, A ve ASIA serotipleri görülmektedir.

### b. Türkiye'de Şap Hastalığı

Türkiye'de Şap Enstitüsü 1967 yılında kurulmuştur.

Ülkemizde görülen şap virüsü tiplerinin belirlenmesi, bu tiplere karşı aşı üretiminin yapılması, bağışıklık düzeyinin belirlenmesi ve şap hastalığı ile ilgili araştırma ve eğitim çalışmaları bu enstitü tarafından yürütülmektedir.

Ülkemizde 1957 yılındaki büyük salgına O tipi şap virüsünün yol açtığı bildirilmiştir. 1962-1965 yılları arasında O1, SAT1 ve A22 tipi şap virüsleri salgınlara yol açmıştır. 1973-1978 arası görülen ASIA1 tipi şap salgınlara daha sonra 1983-1985 arası rastlanmıştır. 1985'den sonra ise O1 ve A22 tipleri görülmüştür. Ancak 1997 yılında İran'dan yurdumuza yeni bir A tipi girmiş ve A22 tipine karşı dominant özellik kazanmıştır. 1999 yılında ise ASIA1 tipi şap virüsü yurdumuza girmiştir. Şu anda O, A, SAT1 ve SAT2 tipi şap virüsleri ülkemizde şap hastalığına yol açmaktadır. Ülkemizde şap hastalığı ile mücadelede aşılama ve karantina yöntemi kullanılmaktadır. Ancak hayvan hareketlerinin çok fazla oluşu, doğu ve güneydoğu sınırlarımızdan kaçak hayvan girişleri, çiftçimizin yeterince bilinçlenmemiş olması mücadeleyi güçleştirmektedir.

### Şap Hastalığı'nın Tedavisi Var mıdır?

Ağız ve ayakların sodyum bikarbonat (yemek sodası) solüsyonu ya da sirkeli suyla silinmesi yararlı olur. İkincil enfeksiyonların önlenmesi için antibiyotik kullanılması yaygın bir uygulamadır. Hastalık iki hafta içinde, olası bir takım hasarlar bırakarak, iyileşir.

Şap hastalığının en büyük dezavantajı hastalık süresince ve sonrasında oluşan verim kayıplarıdır. Üstelik bu kayıpların geri döndürülmesi çok zor ve çok maliyetlidir.

### Şap Hastalığından Nasıl Korunuruz?

Şap Hastalığından Nasıl Korunuruz?

#### A. Hastalık Çıkmadan Önce Alınacak Tedbirler

Ahırların giriş ve çıkışlarına dezenfektan konulmalı ve hayvanların ayak dezenfeksiyonu yapılmalı, ahıra yabancı şahıslar sokulmamalıdır.

Yeni alınan hayvanlar 21 gün karantinada bekletilmeli, klinik belirtiler yoksa aşısı yapıldıktan sonra sürüye katılmalıdır.

Sevk edilecek hayvanların en az iki hafta öncesinden uygun serotiple aşı yapılıp yapılmadığı kontrol edilmelidir.

Aşılar iğne değiştirilerek yapılmalı ve aşı bölgesinde oluşan şişlik ve ateş yükselmesinden endişelenmemelidir. Bunlar genellikle birkaç günde iyileşir.

Bağışıklığın tam oluşabilmesi için aşı prospektüsüne uyulmalı ve ilk aşısını alan hayvanlarda bir ay ara ile ikinci aşılama yapılmalıdır. İlk yıl hayvanlar üç aşı uygulamasına tabi tutulmalıdır.

Hastalıkla etkin mücadelede, tüm mücadele yöntemlerinin etkin bir şekilde, aynı anda, risk değerlendirme durumuna göre revize edilerek uygulanması durumunda başarı sağlanır.

#### B. Hastalık Çıktıktan Sonra Alınacak Koruyucu Tedbirler

Hastalıklı hayvanlar ayrılıp, ahırlar dezenfekte edilmelidir.

Hasta hayvanların bulunduğu yerlerdeki ot ve saman yakılmalı, gübre dezenfekte edilmelidir.

Hastalık Tarım ve Orman Bakanlığı İl ve İlçe Müdürlüklerine ihbar edilmelidir.

Bakanlık tarafından marazi madde alınıp tip tayinleri yapılarak gerektiğinde Hayvan Sağlık Zabıtası kuralları işletilerek karantina uygulaması başlatılmalıdır.

Hastalığın görüldüğü yerden itibaren 10 km çapındaki alanda tüm çift tırnaklı hayvanlar aşılanmalıdır.

Şap hastalığı bağışıklık sistemi çökmüş kişilere, çocuklara ve yaşlılara bulaşabileceği için zoonoz kabul edilmektedir. İlk anda; çocuklarda görülen, el ayak ve ağız hastalığı olarak bilinen, başka bir virüs tarafından oluşturulan hastalıkla karıştırılabilir.

Şap hastalığı "İhbarı Mecburi Hastalıklar" listesindedir.

#### KAYNAK:

- T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı Şap Enstitüsü
- Prof. Dr. Yılmaz AKÇA (2016). Şap Hastalığı (Foot and Mouth Disease) (FMD).



## VETERİNER HEKİMLER DERNEĞİ

### ŞAP HASTALIĞI



## VETERİNER HEKİMLER DERNEĞİ

Ziya Gökalp Caddesi No:16 / 7 Çankaya - ANKARA  
Tel: 0 312 431 62 74 • Faks: 0 312 435 79 14  
info@vethekimder.org.tr • www.vethekimder.org.tr

www.vethekimder.org.tr

2025

## Şap Hastalığı Nedir?

Şap hastalığı ülkeler arası canlı hayvan ve hayvansal ürün ticaretini olumsuz yönde etkileyen, büyük ekonomik kayıplara neden olan, çift tırnaklı hayvanların akut ve çok bulaşıcı viral bir hastalığıdır.

Şap virüsünün 7 farklı serotipi (A,O,C, Asia-1, SAT1, SAT2, SAT3) vardır. Bununla birlikte C serotipinin yeryüzünden kaybolduğu düşünülmektedir. Ülkemizde hastalık mihraklarında A, O, SAT-1, SAT-2 ve Asia-1 serotipleri tespit edilmektedir. Asia-1 serotipi ülkemizde 2015 yılından beri tespit edilmemiştir.



## Şap Hastalığı Nasıl Bulaşır

Şap hastalığı (dabak), hasta hayvanların salyaları ve hava yoluyla, doğrudan diğer hayvanlara bulaşır. Ayrıca, hastalığı taşıyan hayvanların bulunduğu ahıra girenlerin giydikleri çizme, ayakkabı gibi giyeceklerle, ot, saman ve yemlerle dolaylı olarak da bulaşmaktadır. Hayvanların salyası, burun akıntıları, süt, idrar, deri döküntüsü yüksek sayıda virüs partikülü bulundurmaktadır. Hastalık etkeni ayrıca rüzgar vasıtasıyla uzun mesafelere ulaşabilmektedir. Ülkemiz için en büyük risk hayvan pazarları ve cepler tarafından oluşturulmaktadır.

## Şap Hastalığı'nın Belirtileri Nelerdir?

Hastalığın ilk belirtileri ağızda içi sıvı dolu kabarcıklardır. Diğer belirtiler arasında topallık, uyuşukluk, iştah kaybı ve süttan kesilme yer almaktadır. Hastaların ağızlarından ip gibi salya akar, ağız şapırdatması ve süt veriminde azalma, dilinde, dişetlerinde, dudağın iç kısmında mercimek veya fındık büyüklüğünde sıvı keseleri (veziküller) görülür. Ateş 40-41 C'e çıkar.

Takip eden günlerde ayak tırnak aralarında, memelerde, burunda yaralar oluşur. Bu yaralar bakteriyel etkenler ile enfekte olabilir. Kültür ırkı sığırlarda ve yeni buzağılarda hastalık çok şiddetli seyredebilir. Bazı olgularda hasta hayvanlar belirtiler tam olarak meydana çıkmadan miyokardite bağlı kalp yetmezliğinden aniden ölebilirler.

## İnsanlarda Hastalık Belirtileri

Hastalıklı hayvanların sütünü içen küçük çocuklarda, bulaşık yer ve eşyaları kullanan yetişkinlerde de ağız, göz ve parmak aralarında küçük su kesecikleri görülebilir.

İnsanlar için tehlikeli olmadığı düşünülmektedir.

İngiltere de 1966 yılında, sadece bir insanda nezlenin belirtilerine benzeyen ve ellerde kabarcıklar oluşumuna yol açan bir vaka gözlenmiştir.

İnsanlar, virüsten etkilenmiş bir hayvanın etini tüketmekle veya diğer insanlardan hastalığı kapmazlar.

## Kimler Risk Altında

Özellikle ülkemiz hayvancılığı risk altındadır. Diğer taraftan hayvan yetiştiricileri ve Veteriner Hekimler ile diğer sağlık görevlileri (hayvanlarla doğrudan temasta olanlar) risk grubundadırlar.



## Şap Hastalığına Nasıl Teşhis Konulur?

Epizootiyolojik ve klinik bulgular şap hastalığından şüphe edilmesini gerektirir. Laboratuvarında teşhis, etken izolasyonu, moleküler yöntemler veya serolojik yöntemlerle yapılır. Gelen marazi maddelerden ELISA ve Multiplex polimeraz zincir reaksiyonu (PCR) testleri ile şap antijeni ya da genomu tespit edilerek virüsün serotipi belirlenir.

Şap virüsünün tip tayininin hastalığın teşhisi yanında epizootiyolojik olarak ve aşılama açısından da büyük önemi vardır. Bu açıdan klinik olarak hastalık teşhis edilse bile kesinlikle tip tayini için laboratuvara numune gönderilmelidir.



## Dünyada ve Türkiye'de Şap Hastalığının Durumu:

### a. Dünyada Şap Hastalığı

Hastalık sütçü sürülerde süt veriminin (laktasyon) azalmasına neden olmakta ve mastitisle komplike vakalarda ise verimdeki azalma % 25'e ulaşmaktadır. Etçi sürülerde ise et verimi düşmektedir. Çeşitli ülkeler, bulaşık (enfekte) hayvanların kesimi veya etkili aşılama programları ile hastalığı eradike etmişlerdir. Ancak Amerika, Avusturalya, Yeni Zelanda Japonya ve Avrupa ülkeleri dışında tüm dünyada hastalığın enzootik seyretmesi sonucunda hiçbir ülke şap hastalığının yönünden güvende bulunmamaktadır. 2001 yılında İngiltere'de görülen hastalığa sebep olan virüsün 1997'de Taiwan'da şap hastalığına yol açan virüs ile aynı olduğu tespit edilmiştir. 2025'de ise Avrupa'da O virüsünün iki ayrı hattı tarafından Almanya, Macaristan ve Slovakya'da mihraklar oluşmuş.